

« Ես կ'առնեմ թե, կը թռչիմ վեր, երդիքէն դուրս կը թռչիմ: Այն երդիքէն կ'աչմամ, ա՛յ, իմ յաջորդներ՝ ձե՛զ, միա՛միտ ճի՛ծ ու պի՛ծ... »

« Ես ոգին եմ խնամակալ Անահտի: Թո՛ւնիրն ի՛նքն է խնամատար՝ հիւղակին: Ոսկիամօր ոսկի—պծառներ այդ թո՛ւրի մէջ չեն անթեղուեր: Ոսկի—կայծառն ունիմ ես կենսապարզեւ այդ թո՛ւրին. ոսկի—կայծառը, ձուլուած՝ ոսկիէն Տիրինկատարի: »

« Ես ոգին եմ Տարօնի, Անահտական աշխարհի, վառուած լոյսով Պարթևի, լեցուած՝ զլխուն, Բոց — շունչով Մամիկո՛ւնեան մեծ տոհմին: Անոյ՛ն եմ ես Սահա՛կին, վարդ—շուշանն եմ Վարդանին: »

« Ոգին եմ ես պառուաացած մայր Հա՛յաստանին: »

« Հայրենիքի ոգին եմ ես հայ Յեղի: Ես մի զաղտնիք ասեմ ձեզ. — Ուխտ մ'է բերեր զիս յաստեղ... »

« Առաքելոց » ոգին եմ ես: »

« Ոգին եմ ես Խաչվեմբերուն... »

« Ես էլ կոյս էի ահն ու արեգակ, իմ վրայէն էլ կը թափէր կրակ: Օր մ'էլ եղայ մայր... Սե եղաւ իմ բախտ: Ապա ուխտ մը զիս բերաւ այս սե—քար. բերաւ զիս որպէս այրի սևաւոր: »

« Կը ծիծաղի՞ք դուք այդ ոգու վրայ... »

« Տեսէ՛ք, ի՛նչպէս լոյս մ'է ընկեր իմ զլխին՝ այն երդիքէն շողակաթ. շող մ'է ընկեր, հէ՛յ, ալէկոծ իմ ծովի վրայ փրժփրակալած, իմ սարի վրայ ձիւնատա՛րած... »

« Ես ոգին եմ Մասիսի: »

« Պառուներ եմ ես որպէս մայր Հայաստան: »

« Պառուներ եմ, բայց չեմ քներ. մի՛ ծիծաղի՞ք դուք իմ վրայ: »

« Անոյ՛շ, անդորր ես չեմ քներ. մի՛ ծիծաղի՞ք դուք իմ վրայ: »

« Ազգ եւ ազինք չեն կարգար ինձ օ՛ր, օ՛ր, օ՛ր, յաւիտեան: »

« Անքուն եմ ես, արթուն եմ ես. մի՛ ծիծաղի՞ք դուք իմ վրայ: »

« Ա՛խ, իմ որդիք, ես չեմ քներ: »

« Զեմ քներ ես. բայց կը գնամ, ուր

կը գնայ արար—աշխարհն: Իսկ թո՛ւրին հո՛ս է, տեսէ՛ք, Տիրինկատարն էլ հո՛ս է: Տարօնի շունչ կը քաշէք, Հայաստանի օ՛ղ կը շնչէք: »

« Պառուացած՝ ես կը գնամ. բայց իմ ոգին՝ անթառամ՝ կը հսկէ հոս մշտաբար թուն: »

« Մի՛ ծիծաղի՞ք դուք իմ վրայ: »

« Խորհուրդ մ'էլ ես կ'ասեմ ձեզ. — »

« Մտի՛կ տուէ՛ք. — »

« Իմ ոգին դուք էք, իմ ճի՛ծեր... մի՛ ծիծաղի՞ք դուք ձեզ վրայ... »:

*

Պառաւը կրկին կծկուեցաւ իր շորերու տակ եւ մնաց լուռ ու անժաժ:

Տղայք նոյնպէս նստեր էին ծալապատիկ, անխօսիկ: Պարպուեր էին թանապտուրի պնակներ:

Լուռ էր ու մտախոհ եւ այս տողեր գրողը:

Եւ այս լուռութեան մէջ կը կարծէի լուսել մայր—Հայաստանի այս խորհրդաշունչ խօսքերը, Առաքելոց մենաստանի թո՛ւրի պառուի երկթացած շրթներով:

Պառաւ է նա, բայց անթառամ. մի՛ ծիծաղի՞ք դուք անոր վրայ...:

ԳԱՐՅՈՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

15 Հ-տ. 1920

ՀԱՆԴԵՍՆԵՐ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Մարզահանգէս. — Թատրիքաւստական ներկայացում. — Հաղորդութեան Գաւառածոցով ի վեներիկ:

Առջ տարի եւ Մ. — Ի. վարժարանի սա՛նեբը՝ տարեկան քննութեանց շարքին՝ հանրութեան ներկայացուցին իրենց ստացած ֆիզիքական դաստիարակութեան արդիւնքը:

Տեղի ունեցաւ Յունիս 17ին երեկոյեան մօտ ժամ 6ին՝ վարժարանին պարտէզին մէջ՝ ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութեանց, Հայ ընտանիքներու, ուսուցիչներու, դպրոցական հաստատութեանց եւ խուռն բազմութեան մը: Մարզիկները ուսուցիչ Մարիոյ Կալլոյի հրամա՛ս

նատարութեան տակ ստուգիւ ցոյց տուին, որ «յութաբանութիւն» բառը առ հասարակ բոլոր աշակերտաց անմիջական նպատակակէտն եղած է, և թէ ըմբռնած են «Առողջ միտքը յատույզ մարմնին» առածին ճշմարտութիւնը:

Յայտագիրը կը պարունակէր հետեւել 12 մասերը. 1. Presentazione ed evoluzioni. — 2. Esercizi a corpo libero. — 3. Salto coll'asta. — 4. Esercizi con le clave (2.^a sezione). — 5. Esercizi di locomozione. — 6. Esercizi con gli appoggi «Baumann» (1.^a sezione). — 7. Arrampicare (3.^a sezione). — 8. Esercizi col bastone «Jäger» (1.^a sezione). — 9. Volteggi sul cavallo. — 10. Tiro alla fune (2.^a e 3.^a sezione). — 11. Corsa con ostacoli. — 12. Sfilata di corsa.

Հետաքրքրական նորութիւններ էին այս անգամ ոտքի մատներուն ու կրունկի վրայ կատարուած դժուարին գնացքը, որ ուրուականներու երեւոյթ կու տար քաջ մարզիկներուն: Շատ յաջող էր նաեւ երիցագոյն աշակերտակն՝ ձողով չուանի վրայէն ցատկելը. բացառիկ հիացման արժանի եղաւ Պարսիզակցի Յովհաննէս Պօտուրեան, որ հարպիկ ու փափկաշարժ ուստումով մը ցատկեց բարձրութիւն մեղր 2.80, ստանալով միջակաստեմեան խլացուցիչ ծափերը:

Մարզահանդէսին յառաջաբանն ու վերջաբանը կազմելու պաշտօնն ստանձնեց էր դպրոցին Շեփորախումբը:

Սոյն մարզիկներուն յաջողութիւնը վնեւտ կեան մամուլին մէջ՝ հակիրճ բայց արժանատի գովասանքը գտաւ. «L' Educazione fisica»-ն կիսամտեայ պարբերականը կը գրէ. «Վլենտկոյ հայ փառաշուք վարժարանին աշակերտաց ֆիզիքական դաստիարակութեան մտրգահանլըսը ցոյց տուաւ կրքական ասպարէզին ամեն շարժումներուն մէջ՝ անգամ մը եւ չափ ժողովրդիկն եղական արժեքին գերագոյն հաստատութիւնը: Ընտիր և խուսն բազմութիւն մը ծափահարեց յոյր խաղերուն կատարեալ գործադրութիւնը»:

Մ. - Ռափայելեան սաներուն համբաւը, ուրախ ենք ըսելու, ծանօթ է ոչ միայն վնեւտ կոյ՝ այլ և վնեւտկէն դուրս, և ինչ որ զմեզ աւելի կ'ուրախացնէ՝ այն է՝ թէ Հայութիւնն է որ կ'արտափայլէ իր պիտի յատկութիւնները, թէ և մարզիկ շահամուլութենէ տարուած կապտեն անոր իրաւունքները:

Մինչ սոյն Հաստատութեան մէջ շերտօրէն կը գնահատուէին մարզիկները՝ ճիշտ նոյն օրի թո-

րինոյ եւս կը ծափահարուէր անցեալ տարուան մեր շրջանաւարտներէն (այժմ Համալսարանական ուսանող) Պ. Յակոբ Թաշեան: Ազգային գովելի նախանձով մը վառուած ինքնապաշտ մարտականքի սոյն քաղթին մէջ Campionato Piemontese-ի և կ'արժանանայ եօթը մետալի, (որոնցմէ մին համակ ոսկի). իսկ ձողով ցատկելուն մէջ կը ստանայ «Campione Piemontese» տիտղոսը, իր վրայ կենդանացնելով ամենուն հիացմունքը:

Պիտի արձանագրենք հոս անկէ քիչ շաբաթներ առաջ քաղթին մէջ ձեռք բերուած մարզական տեսակէտով ուրիշ յաջողութիւն մը եւս:

Վնեւտայ Ս. Հեղինէ կղզւոյն ընդարձակ դաշտին վրայ Մայիս 27ին պաշտօնական անձերու և խուսն բազմութեան մը դիմաց տեղի ունեցաւ մարմնամարզի հանդէս մը՝ ի նպաստ Գարոցական Հաստատութիւններու. հրամանատարն էր Ուս. Մարիոյ Կալլոյ. կը մասնակցէին երկսեռ առանձին դպրոցական խումբեր: Չիլատներու հաւաքական թափորն սկսաւ չարժիլ Ս. Մարկոսի հրապարակէն. էն առջէն էր Մ. - Ռափայելեան Շեփորախումբը, որոյ զեղանչիւն շնչտերուն կը հետեւէին անմիջապէս հայ մարզիկներն և սպա բոլոր իտալ. խումբերը՝ ժողովըրդեան ծափերուն մէջէն:

Հասնելով Ս. Հեղինէ՝ շարուեցան ամբողջ դաշտին երկարութեամբ. ամէն շրկատի՝ կատարելիք դեր մը սահմանուած էր: Հանդէսն սկսաւ ժամ 5ին ընդհանուր հետաքրքրութեան տակ. հրամանատարին մէն մի կոչին՝ իւրաքանչիւր խումբ իր կարգին՝ մէջտեղ կատարեց իւր անձնած դերը: Մ. - Ռափայելեան մարզիկները՝ երկու դեր ունէին. Ուստումն ձիւ վրայէն և Գնտախաղ: Չենք յափազանքեմ թէ ըսենք որ ամենէն սրտագին և հուժկու ծափերն Հայերը խլեցին, մանաւանդ անժերի և երազատոյր ուստումներու պահուն, մինչ անդին քաղթին ազգային զխաւոր վարժարանի մը աշակերտաց բարձրութիւն ցաւ. կելը, ցաւալի էր ըսել, որ փոխանակ ծափի՝ ծիծաղի քրքիշներ գտաւ անոնց ազգակիցներէն: Ջարմարակի չըլլայ սակայն, որ տեղական մամուլը հիացմունքով յիշատակած ատեն Հայ մարզիկներու յաջողութիւնը՝ ազգային արժանապատուութենէ մղուած չուզեց զանալ յիշեալ վարժարանի մարզիկներուն «գերազանցապէս կատարեցին» բառերն ըմբռնել:

Ամենէն վերջ խումբերը մէջտեղ հաւաքուելով մէկ հրամանի տակ միանուած կատարեցին մարզական հրահանգներ, և հուսկ հանդիսատեսն-

բու բեմին դիմաց շարունեցան երեք մարզիկներ
դրօշներն ի ձեռին (որոնցմէ մին Մ. — Ռափա-
յեանանինը) և ահա մէն մի շոկատ վազողով մ'ան-
ցաւ անոնց առջևէն՝ ողջունելու դրօշներն ու
հանդիսականները միանգամայն:

* *

Ձանց չնքն ուզեր ընել որ Մ. — Ռափայելեանի
բարձրագոյն դասի աշակերտը Յունիս 3ին թա-
տրերաժողովական հանդէս մը տուին վարժարանին
թատրոնին մէջ:

Թէ որն էր նպատակը՝ հակիրճ նախաբանով
մը ծանուցուեցաւ ան՝ դեռ տեսարանը չբացուած:
Փնդարուեստական ձեռն տակ դրուած հրաժեշտ
մ'էր, որ անտեղ ուսմունքնին դեռ բողոքովին չա-
ւարտած՝ կը կանխէին արտայայտել սրտերնուն
երախտագիտութիւնն ու սէրը իրենց դաստիարակ
Հայրերուն, ուսուցիչներուն և ընկերներնուն՝ ի
ներկայութեան տեղոյս Հայութեան: Այս ազնիւ
զազափարն ու մոռածութիւնն ինքնին կարծեմ
արժանի էր բարձրագոյն թուանիի:

Կարողական կենսքէ առնուած պատկեր մ'էր
օրէկոյի վերածուած: Տեսողը գրուած էր սոյն
չըջանալատներու դասարանին պատկանող Ահա-
րոն խաչատուրեանէ, երաժշտութեամբ Գուրգէն
Ալեմաչի: Աւելորդ պիտի ըլլայ լրջօրէն դիտել
տետրին գրական ու երաժշտական արժէքը և
մեղադրել չէ՝ եթէ դիտուի, ինչպէս ըսաւ բա-
նախօսն ինքնին, որ այդ «օրէկոյի ընկալաւոր
և նկատելով գործի մը յաւորդեանն նպաստող
երկու պայմաններուն պակասը՝ ժամանակի և
ամբողջականն նուիրումն»: Մենք ինչ որ աւելի
գնահատելի կը գտնենք այն աւելն է՝ որ կը
մզէ թէ գրիւն ու երաժիշտը և թէ՛ դերակատար-
ները միանգամայն, որոնք բարույն ու գեղեցիկն
սիրահար՝ ուխտագիր կը կանգնին օգտակար ըլ-
լալու ընկերութեան, ցուցնելու միանգամայն
իրենց պատկանած ազգին չքնաղ յատկութիւն-
ները:

Բաց ի յաջորդ դասարաններու մէկ քանի
սաներէ՝ Պ. Հենր. Պայեան գործօն մասնակցու-
թիւն մը բերաւ, ցայտեցնելով իրմէ արուեստա-
գէտի գեղեցիկ և անուրանալի յատկութիւններ:

* *

Հռովմ և Վենետիկ՝ բարեպատեհ զուգահիշու-
թեամբ մը՝ միասին կատարեցին ամբողջ 3 օրեր՝
Հաղորդութեան Գաւառաժողովի հանդէսներ:

Կը բաւականանանք հոս համառօտիւ նշանա-
կել՝ ինչ որ տեղի ունեցաւ ի Վենետիկ, նկա-
տելով Հայ եկեղեցւոյ բերած մասնակցութիւնը
այդ հանդէսներուն մէջ:

Ընդհանուր նախագահն էր Վենետիկ լա Ֆոն-
դէն Դիրանաուր Պատրիարքը՝ շրջապատուած
Վենետիկեան Գաւառի եթըր Արհի. Վիճակաւոր-
ներէն: Յունիս 9.ի շաբաթ իրկուան «Արբու-
թիւն ի Բազմոցի» օրհնութեան հանդէսին հրա-
ւերուած էր Միաբանութիւնս՝ որ իր ծէսով կա-
տարէ S. Salvatore եկեղեցւոյն մէջ, ինչ որ չքե-
ղօրէն տեղի ունեցաւ, որուն պաշտօնապէս ներ-
կայ էին Պատրիարքն ու եպիսկոպոսները, Մ.
Ռափայելեանէն երգեցիկ մանուկներու խումբ
մը նուագեց «Մայր հաւատոյ» երգը, որ այն-
քան գնահատուեցաւ ձեռք բերած յաջողութեան
համար:

Յաջորդ օրը՝ փակման հանդէսներուն վերա-
պահուած էր: Առաւօտ Ս. Մարկոսի մէջ Վենեմ.
Պատրիարքը մատոյց հայրապետական Ձայնաւոր
մը, որուն ներկայ եղան բոլոր եպիսկոպոսները
զգեստաւորուած: Յերիկէ վերջ Salute ուխտա-
կան եկեղեցւոյն մէջ նախ ժամերգութիւն կա-
տարուեցաւ. հոն էին Միխիլեան Նարք և ա-
շակերտը՝ եկեղեցական չքեղ տարազներով: Այս ա-
պա Saluteէն հսկայ թափօր մը դէպ ի Ս.
Մարկոս, զոր կը կազմէին՝ բաց ի աշխարհիկ
և կրօնաւոր կղերէն՝ ընկերակցութիւններ, դպրո-
ցական երկսեռ հաստատութիւններ, և այլն: Յոյժ
զրաւել էր երեւոյթ մ'առած էր ամենէն աւելի Հայ
Եւսը արեւելեան փառքերով բոլորուած: Կը մաս-
նակցէին նաև շեփորախումբներ, որոնցմէ մին
Մ. — Ռափայելեանն էր: Զամբան երեք վայրեր
Ս. Հաղորդութեամբ օրհնութիւն տրուեցաւ. ա-
ռաշիրը Մեծ Ջրանցքին վրայ յատկապէս կա-
ռուցուած դալարազարդ կամուրջի մը վրայէն:
Երկրորդը հիստորիա տեսարան մը կը պարզէր.
տրուեցաւ ոսկեղէն տաճարին ճակատէն, Հոն
հրաւիրուած էին Եպիսկոպոսական Գասէն զատ
մի միայն պաշտօնապէս մասնակցող կղերը, ու-
րոնց հետ ամբողջ արեւելեան ծէսս: Խորանիկ
մը կառուցուած էր պղնձեայ չորս ձիերուն կն-
դրոնը: Ստուգիւ յուզիչ էր տեսնել վարը հրա-
պարակի վրայ ծովացած ժողովուրդը, մինչ միւս
կողմանէ քաղաքամայն երգիչներ կ'օրհնաբանէին
ամպփոփանի տակ վերը ձիերու միջև բազմած
ամենուս Տէրը՝ շրջապատուած Նոր Ուխտի Դն.

ւեայ ցեղէն: Փողի ձայնը աւետեց օրհնութեան պահը, և անմիջապէս զօրախումբը բարեկի կեցաւ, և ահա բազմութիւնը ծնրազիր կ'ողողուէր օրհնութեամբ, որուն յաջորդեցին խանդավառ «կեցցէ»ներն Ս. Հաղորդութեան:

Անկարագրելի հանդէսը վերջ գտաւ բուն իսկ տաճարին մէջ, ուր՝ յետ զօհաբանական երգին՝ տրուեցաւ երրորդ օրհնութիւնը:

ԻՄԲ.

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԻՆ, ԲՆԱԳԻՐ ՄԸ

Եգիպտոսի Kan El Kebirի գերեզմանին պեղումներուն ժամանակ՝ հողէ ամանի մէջ գտնուեր են խնամքով լաթի մէջ ծրարուած պապիրոսներ, որոնք կը բովանդակեն Ս. Յովհաննու Աւետարանին մէկ ամենահին դպտի թարգմանութիւնը: Այդին բնագիրը իր սկզբնական վիճակին մէջ ունեցած է հարիւր թերթեր. այժմ անկից լոկ երեք քառորդը կը մնայ: Կը համարուի որ 400ի գործ ըլլայ այդ: Յարգի վկայաթուղթս այժմ Լոնտոնայի մէջ հանրութեան ի ցոյց դրուած է:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԳԻՆԸ

Ջութակով նուագելի սոնատի մը մէկ քառիշեան ձեռագիրը՝ որ Պեդրոֆէի ձեռքով գրուած է՝ հասարակաց ծախու հանուած պահուն 60,000 Քրանցի անհատատալի գնոյի բարձրացաւ: Այս բարձր թիւին պատճառը՝ ձեռագրին ստորագրուած ըլլալն է, վասն զի ան միական է որ Երաժշտին ստորագրութիւնը կը կրէ: Պեդրոֆէն իր կենդանութեան օրով եօթը երևելի կտորներ ծախեց տպագրողի մը, որոնցմէ մին որ սիւնֆոնիսա մ'էր՝ 1000 Քրանք արժեց:

ՀԵՌԱՅՈՍԵՆ ՈՒ ՄԻՔՐՈՊԵՆԵՐԸ

Այն տաղանայեղօրէն կ'սկսած զոր ձեռագիր մարդկութիւնը ունի, միգրացիոն մասին՝ չէր կրնար երկարատեւ անիկա թողուլ հեռախօսը ստողջբաններու առջև:

Եւ ստուգիւ անդղիական թղթատարութեան վարչութիւնը հանդարտեցնելու համար հասարակաց ըմբռնողութիւնները՝ որ յայտնուի սկսած էին՝ հրամայեց կարգ մը լուրջ փորձեր ընել, զիտնալու համար թէ արդեօք հեռախօսական գործիքները միջնորդ են՝ մասնաւորապէս շնչառական գործարաններու՝ փոխադրական հիւանդութեանց տարածուելուն, ճագարներու և հնդիկ խոճկորներու վրայ կատարուած փորձերը, ինչպէս նաև մանրէաբաններու խնամոտ քննութիւնները հասարակաց հեռախօսներու վրայ՝ բացարձակապէս ժխտական արդիւնք տուին: Այն առին մի և նոյն կենդանիներուն վրայ պատուաստի փորձեր եղան այն հեղուկով՝ որ յառաջ եկած է փոխադրական հիւանդութեանց քանի մը բուժարաններուն պատկանող հեռախօսներուն լուսցութէն, պայմանաւ որ անոնք մի միայն հիւանդներէն գործածուած ըլլան: Սակայն նոյն իսկ այս պարագային մէջ յայտնի եղաւ, որ գործիքները ոչ մէկ ճիսասպարութիւն չունին: Փորձերը կատարուեցան ոչնչպիսի մանրէաբանի մը կողմէ՝ որուն լրջութեան վրայ կարելի չէ տարակոյսի ոչ մէջ ստուեր գտնել:

ՀԵՁ ԱՌԻԻՒԸ

Ամերիկացի ուսուցչապետ մը ուզեց ուսումնասիրել այն տպաւորութիւնը՝ զոր սաւառնակի ճամբորդութիւն մը կրնար յառաջ բերել կատաղի զազաններուն վրայ:

Ուստի փակարանի մը մէջ դրաւ տասն ամսուան առիւծ մը և զայն իր շիտողին հետ միասին զետեղեց նաւուն կեղորոնը: Սաւառնակի պահուն առիւծը ցոյց տուաւ սաստիկ տգիտութեան նշաններ, ստէպ պարագաւթեան մէջ զահալի՜ ժելու փորձեր ընելով: Սակայն քիչ քիչ հանդարտեցաւ վերջը, գահաճալով իր տհաճութիւնն յայտնել շարունակական մոռնիւններով:

Յոյժ տարօրինակ էր՝ երբ սաւառնակը զետին փոխէր, առիւծը զառնուկի մը պէս հնգ դարձրէր:

